

Problematika financování doktorských stipendií

Na základě jednání Reprezentativní komise pro rozpis rozpočtu veřejných vysokých škol (dále jako „RK“) ze dne 9. 12. 2020, vzhledem k tomu, že UK neobdržela stanovisko náměstka ministra Pavla Dolečka, Ph.D. ve věci plánovaných změn ve financování doktorského studia, a dále na základě informací ze zasedání Pléna České konference rektorů dne 18. 2. 2021 zde předkládáme jednak odhad dopadů doby narušeného studia na financování doktorského studia na UK (oddíl A) a dále otevřené otázky, které souvisejí s chystanými změnami v koncepci financování doktorandských stipendií (oddíl B).

A. Uplatňování institutu "doby narušeného studia"

Zákon o zvláštních pravidlech pro vzdělávání a rozhodování na vysokých školách v roce 2020 a o posuzování doby studia pro účely dalších zákonů (Zákon č. 188/2020 Sb.)¹ vymezuje v § 2 odst. 1 období od 1. března 2020 do 31. srpna 2020 jako „doby narušeného studia“, které se podle písm. c) nezapočítává do maximální doby studia pro účely přiznávání stipendií vysokou školou, je-li taková doba vnitřním předpisem vysoké školy stanovena. Současně se dle § 2 odst. 2 tohoto zákona doba, po kterou se přiznává stipendium v případě tíživé situace studenta podle § 91 odst. 3 zákona o vysokých školách, prodlužuje o dobu narušeného studia, nejdéle však do doby řádného ukončení studia.

Uvedené lze shrnout i na základě další komunikace se zástupci MŠMT tak, že v případě všech stipendií (doktorandské, ubytovací, sociální), kde je uznán nárok pro přiznání a MŠMT náklady spojené se stipendii proplácí, dojde o prodloužení této úhrady ze strany MŠMT o dobu 6 měsíců (případně kratší dobu, pokud student pozbyde nároku na stipendium dříve např. z důvodu ukončení studia).²

Implementace na UK

Doba narušeného studia je centrálně zohledněna již na úrovni SIMS, nárok pro přiznání stipendií ze strany MŠMT se vyhodnocuje po odečtení předmětné doby narušeného studia od odstudované doby. Z toho vyplývá i zachování výše daných stipendií (například navýšení doktorandského stipendia dle čl. 12 odst. 3 Stipendijního řádu při splnění státní doktorské zkoušky, které je stanoveno vnitřními předpisy UK). Vnitřní systém univerzity byl v květnu 2020 na základě pravidel MŠMT upraven k zohlednění výpočtu nároků na doktorandská stipendia za duben 2020; v případě ubytovacích (a sociálních) stipendií bylo toto zohledněno při výplatách za 2. čtvrtletí, které byly realizovány v červenci.

Informace ze Zázpisu z jednání RK ze dne 9. 12. 2020

Na jednání RK byly tyto principy zpochybněny s odůvodněním, že vyplácená částka za doktorandská a ubytovací stipendia je příliš vysoká, a proto „MŠMT v žádném případě nepočítá s opakováním takové situace včetně navyšování prostředků v dalších letech“. Není jasné, jak přesně tento výrok interpretovat, ale lze se domnívat, že zde vyjádřenou částkou je vyjádřen strop financí na pokrytí nákladů za všechny vysoké školy poskytující doktorské studium. Tento dojem podporuje i bezprostředně následující výzva, aby vysoké školy tento jev

¹ V příloze č. 4 viz návrh tohoto zákona jeho důvodovou zprávu, v příloze 5 pak metodický výklad tohoto zákona vypracovaný MŠMT.

² Upřesňující stanoviska z MŠMT nebylo snadné získat. Fakulty byly souhrnně informovány sdělením z 25. 5. 2020, viz přílohu 1.

minimalizovaly, tedy učinily opatření, aby studenti neprodlužovali své studium o dalších 6 měsících po uplynutí standardní doby studia.

Vzhledem ke **stávající úspěšnosti doktorského studia** (cca 10% absolventů ve standardní době studia, a tedy 90% doktorandů pokračujících ve studiu po uplynutí standardní doby studia) se prodloužení výplaty stipendií reálně týká **většiny studujících v doktorských programech**.

Dopad na UK

Tato výzva vysokým školám **podtrhuje špatně připravený koncept „doby narušeného studia“ ve vztahu k vyplácení doktorandského stipendia**. (Pokud by např. tato možnost prodlouženého financování byla stanovena pouze pro studenty v tehdy posledním roce standardní doby studia, nepřenášelo by nyní MŠMT po kalkulaci nákladů finanční zátěž na vysoké školy.) Univerzita potřebuje učinit rozvahu, kolika osob se prodloužení doby vyplácení stipendia bude týkat a nakolik se zvýší finanční náročnost pro fakulty. Tento model bude třeba rámcově připravit pro následující tři roky.

Otázky k tématu:

- Jak bude docházet k přerozdělování přidělených zdrojů v případě "zastropování" přidělené dotace či uplatnění meziroční změny přidělené částky na osobu³? Výpočet je nastaven na úrovni UK řádně a zohledňuje potřebné parametry navýšené o narušenou dobu studia. Případná diverzifikace stipendií (například podle roku studia, ve kterém došlo k narušené době studia) či plošné snižování stipendií by vyžadovalo koncepční rozhodnutí a změnu vnitřních pravidel UK (zejm. Stipendijního řádu).
- Fakultám bylo po konzultacích s MŠMT opakovaně potvrzováno, že v případě stipendií dojde k prodloužení úhrady ze strany MŠMT; po změně stanoviska ze strany MŠMT tak fakulty (zejména ty větší) zaznamenají velký finanční závazek z důvodů, které nebyly v jejich moci – tento institut a jeho uplatnění definovalo MŠMT, jakkoli avizovalo, že se nepředpokládá zvýšená míra prodlužování doby studia z důvodů doby narušeného studia (zejména u studentů v „nižších“ ročnících).
- Dosavadní argumentace a tlak na fakulty směřovaly k navýšení počtu absolventů v SDS navýšené o jeden rok. Zasažená skupina doktorandů s prodlouženým vyplácením stipendia spadá přesně do tohoto „navýšení o jeden rok“. Je velmi těžko představitelné nyní nově argumentovat, že absolventi mají stihnout své studium pouze v SDS (nikoli v SDS+1).
- Platí aktuální stanovisko MŠMT i na další typy stipendií? Na základě Zápisu lze identifikovat pouze doktorandské a ubytovací stipendium.
- Není zřejmé, jak bude limitní částka určována do budoucna – zda lze pro roky 2022 a dále počítat s navýšenou částkou, tedy s financováním obdobným jako v 2021, či zda jde o jednorázové navýšení pouze pro rok 2021. Což opět způsobuje velkou nejistotu. Pokud by platilo, že dojde k praktickému uplatňování částky jako proměnlivé, například na základě variabilního základu pro výpočet, pak by fakulty byly každoročně vystavovány odlišným finančním nákladům spojeným s výplatou doktorandských stipendií (doktorandům nelze stanovovat stipendia proměnlivě pro každý rok na základě výpočtu MŠMT).

Odhad finančních důsledků pro UK

---

³ MŠMT sice má dlouhodobě ve svých pravidlech upřesnění, že normativ na osobu se může měnit. Dosud však k výkyvům nedocházelo.

Výše uvedené ve svém důsledku může znamenat snížení dotačních prostředků ze strany MŠMT na doktorandská a ubytovací stipendia, a to od příštího akademického roku (2021/22), resp. od ledna 2022. Nekoncepčnost řešení neumožňuje vytvořit predikci a plánovat rozložení nákladů na budoucí období a znamená ohrožení financování doktorandských a ubytovacích stipendií na fakultách. Níže pro srovnání uvádíme základní čísla dle [Rozpisu rozpočtu vysokých škol 2020](#) a výše uvedených informací z RK. Poslední sloupec představuje předpokládané navýšení rozpočtu pro vysoké školy v oblasti doktorských a ubytovacích stipendií oproti situaci z roku 2020, které je dáno uplatněním „doby narušeného studia“ (v tabulkách jako „DNS“), a tedy prodloužením doby vyplácení těchto stipendií o toto období.

typ stipendia	počet studentů s nárokem na stipendium v roce 2020 ⁴	výše příspěvku v roce 2020 ⁵ (v tisících)	rozdíl v počtu studentů s nárokem na stipendium (odhad navýšení na základě přílohy k Zázpisu RP) ⁶	pokles počtu rozpočtových absolventů (odhad na základě přílohy k Zázpisu RP)	„limitní“ navýšení na 2021 dle Zázpisu RK z 9.12.2020 (v tisících)
	Univerzita Karlova / celkem	Univerzita Karlova / celkem	Univerzita Karlova / celkem	Univerzita Karlova / celkem	
stipendia pro studenty DSP (ukazatel C)	3 100 / 10 838 ⁷	418 500 / 1 463 130	683 / 2 113	172 / 421	285 000 ⁸
dotace na ubytování (ukazatel U)	19 917	107 551,8 / 674 784			90 000

Počet doktorandů celkem za univerzitu k 31. 10. 2020 dle SIMS po rocích studia⁹

Rok studia	Počet doktorandů			
	Celkem	Studuje		Uplatnilo DNS
1	2398	2294	95,7%	1217
2	1072	935	87,2%	922
3	1059	894	84,4%	870

⁴ Podle [Rozpisu rozpočtu vysokých škol 2020.xlsx](#) (dostupný na webu MŠMT)

⁵ Podle [Rozpisu rozpočtu vysokých škol 2020.xlsx](#) (dostupný na webu MŠMT)

⁶ Hrubý odhad počítaný jako rozdíl mezi studenty s nárokem na stipendium v roce 2019 a 2020.

⁷ V podkladech z RK je uveden počet 3 783 studentů s nárokem na stipendium z UK, celkem pak 12 951 studentů.

⁸ Způsob výpočtu odhadovaného navýšení ze strany MŠMT není znám, zdá se však, že počítá „doby narušeného studia“ déle než 6 měsíců (zřejmě plných 10 měsíců).

⁹ Dle údajů z celostátní matriky studentů SIMS (data k 31. 10. 2020), rok studia je vypočten z celkové čisté odstudované doby studia, včetně předchozích neúspěšných doktorských studií. **Data za jednotlivé fakulty jsou předmětem přílohy č. 2.**

4	913	728	79,7%	713
5	727	578	79,5%	-
6	533	414	77,7%	-
7	393	329	83,7%	-
8	256	218	85,2%	-
9-23	485	438	90,3%	-
Celkem	7836	6828	87,1%	

Na základě výše uvedených údajů lze (bez dalšího upřesnění ze strany MŠMT) od příštího akademického roku po dobu tří let očekávat zvýšenou finanční spoluúčast univerzity na vyplácení doktorandského stipendia po narušenou dobu studia (a tedy jednotlivých fakult, v jejichž gesci je vyplácení stipendií).¹⁰

rok	odhadovaný počet doktorandů s DNS ¹¹	odhadovaná částka nutná nanavýšení stipendií kvůli DNS ¹²
2021/2022	771	52,0 mil. Kč
2022/2023	818	55,2 mil. Kč
2023/2024	1037	70,2 mil. Kč

Počet nově zapsaných doktorandů 2018-2020 (na odhad nutné spoluúčasti nemá vliv)

Ak. roky	2017/2018	2018/2019	2019/2020	2020/2021
Počet zapsaných doktorandů	1209	1154	1322	1217

B. Změna financování doktorského studia avizovaná ve Strategickém záměru MŠMT 2021+

[Strategický záměr MŠMT 2021+](#) (dále SZ 2021+) ve svém Prioritním cíli III, operační cíl A (Zajistit studujícím v prezenční formě doktorských studijních programů dostatečné finanční podmínky pro kvalitní studium) předpokládá změnu financování doktorských stipendií (str.

¹⁰ Data za jednotlivé fakulty jsou předmětem přílohy č. 3.

¹¹ Jde o odhad počtu studentů, kteří v říjnu daného akademického roku budou mít nárok na doktorandské stipendium, ale při započtení narušené doby studia do odstudované doby by tento nárok neměli.

¹² Výše odhadu vychází z toho, že studentům, do jejichž studia zasáhla DNS, bude třeba stipendium navíc vyplácet zpravidla za období říjen až březen (ve skutečnosti někteří studenti budou mít nárok pouze po kratší dobu vyplácení stipendia, např. kvůli přerušení v období spadajícímu do DNS).

38). Reaguje tak na setrvalý stav nízké úspěšnosti v doktorských studijních programech s cílem snížit počet studentů těchto programů změnou financování tohoto typu studia. Dle záměru by mělo být stanoveno minimální stipendium v samotném ZoVŠ, vysoké školy by si rámci přidělované dotace měly rozhodnout, zda se jim vyšší než optimální počet doktorandů vyplatí udržovat z důvodu nutnosti finanční součinnosti. Nejlépe shrnuje záměr tato pasáž:

„MŠMT přesune do rozpočtového okruhu I celý objem stávajícího ukazatele C (stipendia pro studující v DSP) nebo jeho část, zbylá část ukazatele C by v takovém případě zahrnovala pouze prostředky pro studenty podpořené v případné národní soutěži (viz níže). Tento přesun bude mezi jednotlivé školy rozdělen podle klíče odrážejícího výši ukazatele C každé vysoké školy v minulosti, popřípadě počet úspěšných absolventů doktorského studia, přičemž tento mechanismus bude stanoven před zavedením minimální výše stipendia dle následujícího bodu a bude konzultován se zástupci vysokých škol. V dalších letech již nebudou prostředky na stipendia poskytovány samostatně, a bude tak posílena autonomie vysokých škol v rozhodování, kolik studentů přijmou a jak vysoká stipendia (nad rámec stanoveného minima) jim poskytnou.“

Jako vysoká škola se chceme na chystané (a námi podporované) změny ve financování zejména doktorandských stipendií řádně a včas připravit. Bez znalosti zamýšlené výše doktorandského stipendia, které dle Strategického záměru MŠMTSZ 2021+ má být nově součástí ZoVŠ, a způsobu rozdělování dotace mezi jednotlivé vysoké školy, tato příprava není možná. Pro hladký přechod na nový způsob financování je nezbytně potřeba upřesnit cíle avizované v rámci Prioritních cílů SZ 2021+, stanovit konkrétní parametry a harmonogram, zejména:

- jasné stanovení výše doktorandského stipendia (viz str. 38) – tento ukazatel je potřeba stanovit v předstihu, a to nejen pro strategickou rozvahu fakult v rámci přijímacího řízení, ale také s ohledem na záměr, aby vysoké školy povinně dorovnal z vlastního rozpočtu stipendia u již studujících osob;
- jasné stanovení parametrů, podle kterých bude financování probíhat (viz str. 38) – tento soubor ukazatelů je zcela zásadní pro budování vnitřní strategie univerzity.

Podle sdělení nám. Dolečka na zasedání Pléna České konference rektorů dne 18. 2. 2021 MŠMT připravuje novelu zákona o VŠ, která by MŠMT zmocnila vydat vyhlášku stanovující minimální stipendium v doktorských studijních programech a definující okruh doktorandů, na který se tato vyhláška vztahuje.